

Nr 86.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

(3:e avd.)

I propositionen nr 167 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 13 mars 1953, föreslagit riksdagen att till Understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Framställning av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande.

I skrivelse den 29 oktober 1952 har riksföreningen hemställt om rätt för skattskyldig att vid statlig inkomstbeskattning njuta avdrag för penninggåva till föreningen. I huvudsak anföres följande.

Kräfta är f. n. vår mest förhärjande folksjukdom. Årligen dö 11 å 12 000 svenskar i kräftsjukdomar. Trots att förbättrade metoder för kräftsvulster-
nas diagnostik, kirurgiska avlägsnande och strålbehandling kommit i allmänt bruk och medfört gynnsammare läkningsresultat, har antalet dödsfall i kräftea oavbrutet ökat.

För ett framgångsrikt bekämpande av kräftsjukdomarna erfordras en intensiv och omfattande forskningsverksamhet med anknytning till praktiskt taget alla områden inom medicinsk och naturvetenskaplig forskning. Till en del kan denna verksamhet vara inriktad på att nå omedelbara praktiska resultat, men till en mycket stor del måste den gå ut på lösandet av mera avlägsna problem och bedrivs på lång sikt.

Den skrämmande utvecklingen på kräftsjukdomarnas område har på senare tid i många kulturländer utlöst en intensiv verksamhet inom kräftforskningen och stimulerat till betydande ekonomiska uppoffringar från såväl allmänt som enskilt håll. Även i Sverige är det absolut nödvändigt att utan dröjsmål uppbygga och underhålla en kräftforskning på bred bas och lång sikt. Vårt land har f. n. ett flertal högt kvalificerade forskare inom områden av betydelse för kräftforskningen, vilka forskare äro beredda att ställa sina krafter till förfogande. Det fordras emellertid härutöver medel för byggande och upprätthållande av laboratorier och forskningsavdelningar, anskaffning av modern teknisk apparatur och annan utrustning, avlöning åt forskare, assistenter och laboratoriepersonal m. m. Även om man i Sverige av naturliga skäl icke kan räkna med sådana massinsatser för kräftforskningen, som förekomma i vissa andra länder, komma kostnaderna för forskningsverksamheten att uppgå till mycket höga belopp. Man måste ha ekonomiska garantier för lång tid framåt med hänsyn till

åtskilliga forskningsuppgifters nödvändiga inriktning på längre sikt och behovet av att utbilda och kvarhålla kvalificerade forskare.

De ekonomiska resurser, som hittills stått till förfogande för kräftforskningen i Sverige, ha i förhållande till det stora behovet varit tämligen obetydliga. År 1951 bildades riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande med uppgift framför allt att söka anskaffa och tillhandahålla medel för uppbyggande och vidmakthållande av en inhemsk forskning på området. För att föreningens medel skola användas på ett så effektivt sätt som möjligt, biträdades föreningens styrelse av en forskningsnämnd, bestående av landets främsta vetenskapsmän inom de forskningsgrenar, som ha betydelse för studiet av kräftsjukdomarna.

Ordföranden i föreningens forskningsnämnd, professorn Arne Tiselius, har uppskattat det sannolika medelsbehovet för kräftforskningen till 2 å 3 miljoner kronor per år under de första åren samt till 3 å 4 miljoner kronor årligen för tiden därefter. Dessa belopp avse endast löpande forskningsutgifter och sålunda icke större engångsinvesteringar, såsom byggnader, apparatanläggningar m. m. Hittills har hos forskningsnämnden ansökts om anslag å nära 5 miljoner kronor. I början av år 1952 har föreningen företagit en landsomfattande insamling, varvid influtit omkring 1,5 miljoner kronor. Praktiskt taget samtliga bidrag ha utgjorts av mindre belopp. Emellertid måste föreningen för att få in tillräckliga medel söka utverka betydande bidrag även från industrier och andra företag samt från sådana enskilda personer, som ha förutsättningar att lämna större bidrag. En sådan insamling torde dock icke i nuvarande ekonomiska läge kunna genomföras, om icke lämnande av bidrag stimuleras genom att bidragsgivarna vid inkomstbeskattningen berättigas njuta avdrag för gåva till föreningen. Tidigare har här i landet genom dylika förmåner insamling av medel för skilda ändamål främjats, t. ex. gåvor till internationellt hjälparbete och till vissa försvarsändamål. I ett flertal främmande länder främjas kräftforskningen och annan samhällsgagnelig forskning genom beskattningsreglerna.

Föreningen hemställer att, om den avsedda förmånen lämpligen icke kan lämnas envar skattskyldig, som givit bidrag till föreningens verksamhet, i varje fall rörelseidkare erhåller möjlighet att göra avdrag. Föreningen avser nämligen att främst vända sig till denna kategori för att utverka större bidragsbelopp. Det erforderliga beloppet för den forskningsverksamhet, som föreningen avser att stödja, uppskattas till omkring 50 miljoner kronor.

Departementspromemoria.

Inom inrikesdepartementet har upprättats en den 2 mars 1953 dagtecknad promemoria i ärendet, vari bl. a. anföres.

Vid ärendets behandling inom finans- och inrikesdepartementen har ansetts, att åtgärder borde vidtagas från statens sida för att främja bidragsgivningen till föreningen. Det statliga stödet har funnits böra bestämmas till ett belopp av högst 10 miljoner kronor. Den av föreningen föreslagna avdragsrätten vid inkomstbeskattningen bör emellertid av principiella skäl icke komma till användning. Ett likartat resultat som det av föreningen åsyftade synes kunna uppnås på annat sätt, nämligen genom att

till bidragsgivare, som lämnar penningunderstöd till föreningens verksamhet, av statsmedel återbetalas viss andel av bidragsbeloppet. För att giva ungefär samma resultat som den av föreningen ifrågasatta skattebefrielsen torde statens återbetalningsandel bära bestämmas till hälften av lämnade bidrag. Av praktiska skäl bör dock såsom villkor för återbetalning av statsmedel föreskrivas, att bidraget uppgår till minst 1 000 kronor. I praktiken torde den minsta administrativa omgången ernås, om bidragslämnare, som är berättigad till återbäring, endast inbetalar hälften av det bidrag, för vilket han bundit sig, varefter föreningen hos vederbörande statliga myndighet rekviderar återstoden. Återbetalning torde bära medgivas endast i fråga om bidrag, som inbetalas till föreningen under budgetåren 1953/54 och 1954/55. Å riksstaten för budgetåret 1953/54 torde under elfte huvudtiteln bära anvisas ett reservationsanslag av 10 000 000 kronor för ändamålet. Anslaget torde bära ställas till medicinalstyrelsens förfogande, att disponeras för utbetalning till föreningen på rekvisition. Förslaget innebär alltså, att föreningens verksamhet under de närmaste två budgetåren skulle totalt kunna tillföras ett belopp av 20 miljoner kronor i form av "återbäringsberättigade" bidrag.

Med hänsyn till de betydande belopp, som staten enligt förslaget skulle lämna till förmån för ifrågavarande forskningsverksamhet, synes det befogat, att det allmänna erhåller visst inflytande över hur forskningsmedlen förvaltas och fördelas. I detta syfte föreslås, att medlen skola tillföras en av riksföreningen förvaltda forskningsfond och att i den av föreningen redan tillsatta särskilda forskningsnämnden, som har i uppdrag att besluta om de forskningsbidrag, som årligen skola utdelas ur fonden, skola ingå representanter, förutom för riksföreningen, för medicinalstyrelsen, karolinska mediko-kirurgiska institutet, Konung Gustaf V:s jubileumsfond samt statens medicinska och naturvetenskapliga forskningsråd.

Departementschefen.

Med hänsyn till det betydande antal dödsoffer, som kräftsjukdomarna årligen kräver, och de svåra lidanden, som är förenade med dessa sjukdomar, måste desamma hänföras till våra allvarligaste folksjukdomar. Det är en angelägenhet av stor vikt både för individen och samhället, att möjligheter skapas att framgångsrikt bekämpa dessa sjukdomar. Alltjämt är emellertid många av de grundläggande problemen angående cancers natur, diagnostik och terapi olösta. Kampen mot kräftan måste därför i första hand inriktas på att få till stånd en effektiv forskningsverksamhet på området. Härför krävs, att betydande ekonomiska resurser står till förfogande.

Att klarlägga folksjukdomarnas orsaker och finna medel för deras bekämpande är givetvis i hög grad en uppgift för det allmänna. Då riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande nu avser att genom insamling av medel från företag och enskilda skapa förutsättningar för att genomföra ett långsiktigt forskningsprogram på cancerområdet, bör dock staten icke fransäga sig detta stöd från enskilt håll. Tvärtom är det önskvärt, icke endast att staten aktivt stöder föreningens verksamhet utan även att det

statliga stödet lämnas i sådan form, att bidragsgivningen från privat håll uppmuntras i största möjliga utsträckning. Av principiella skäl anser sig departementschefen emellertid böra avstyrka, att bidragslämnandet främjas genom skattebefrielse. Departementschefen finner det tillfyllest att härutinnan erinra om att bevillningsutskottet nyligen (betänkande nr 9/1953) avstyrkt en vid innevarande års riksdag väckt motion om rätt att vid taxering till statlig inkomstskatt åtnjuta avdrag för gåvor till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller för befrämjande av forskning under åberopande av den tidigare från riksdagens sida uttalade uppfattningen, att främjandet av allmännyttiga ändamål icke bör ske genom lättnader vid beskattningen utan att, i den mån stöd från statens sida för något ändamål befinnes påkallat, detta stöd bör lämnas genom anslag.

Genom den i departementspromemorian föreslagna formen för det statliga stödet åt föreningen åsyftades att främja den enskilda bidragsgivningen på ett sätt, som i stort sett skulle giva samma resultat som skattebefrielse för gåvor till föreningen. Föreningens nu gjorda hemställan att, för undvikande av administrativ omgång, statens stöd skall lämnas genom tillskott av belopp, motsvarande vad som visas ha insamlats från andra håll, tillgodoser samma syfte. Departementschefen har därför intet att erinra mot att statens bidrag utgår på detta sätt. Vid detta ställningstagande anses det icke påkallat att för rätt till bidrag från staten föreskriva, att gåva från enskilt håll skall uppgå till visst minimibelopp. Däremot anser sig departementschefen böra fasthålla, att det statliga stödet begränsas till högst 10 miljoner kronor. Departementschefen kan ej heller biträda föreningens yrkande, att för beräkning av statens tillskott hänsyn toges till andra bidrag än sådana, som inbetalas till föreningen under de två närmast kommande budgetåren.

I detta sammanhang må framhållas, att krav på liknande statligt stöd kan väntas från organisationer för bekämpande av andra folksjukdomar. Departementschefen anser emellertid, att kräftsjukdomarna står i en viss särklass, och är icke f. n. beredd att ge sådana andra föreningar samma förmåner.

Departementschefen förordar alltså, att staten lämnar ett bidrag till riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande motsvarande summan av de donationer, andra gåvomedel eller insamlingsmedel, som under tiden 1 juli 1953—30 juni 1955 tillgodoföres föreningens verksamhet, dock med högst 10 miljoner kronor. Vad beträffar ordningen för utbetalningen av bidraget föreslås att detsamma utbetalas efter utgången av varje halvår, sedan föreningen lämnat för detsamma bestämmande erforderliga uppgifter. Med hänsyn till att endast en del av bidraget anses kunna ifrågakomma för utbetalning under nästa budgetår föreslås, att medelsanvisningen för budgetåret 1953/54 begränsas till 5 miljoner kronor. Återstoden föreslås anvisad för budgetåret 1954/55.

Såsom anförts i departementspromemorian finner departementschefen det befogat, att staten tillförsäkras visst medinflytande över hur forskningsmedlen fördelas. Det förutsättes få ankomma på Kungl. Maj:t att, såsom villkor för utbetalande av statens bidrag till riksföreningen, meddela de föreskrifter, som härvid anses erforderliga.

Utskottet.

Givetvis är det en angelägenhet av stor vikt att statsmakterna i största möjliga utsträckning lämnar sitt stöd för anordnande av en intensifierad forskning rörande folksjukdomarna. Då emellertid det allmännas resurser härutinnan är begränsade, vill utskottet ansluta sig till departementschefens uppfattning, att staten icke bör frånsäga sig det stöd, som nu erbjudits av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande. Departementschefens förslag rörande formen för det statliga stödet åt föreningen synes innefatta en godtagbar lösning, varför förslaget tillstyrkes av utskottet. Då grunden för detta förslag är den särställning, i vilken kräftsjukdomarna enligt departementschefen får anses stå, är det uppenbart, att beviljandet av ifrågavarande bidrag icke kan tagas till intäkt för krav från andra håll på motsvarande stöd.

Under åberopande av det anförda får utskottet, som understryker vad departementschefen anfört om vikten av att staten tillförsäkras visst medinflytande över hur forskningsmedlen fördelas, hemställa,

att riksdagen må till *Understödjande av riksföreningen för kräftsjukdomarnas bekämpande* för budgetåret 1953/54 under elfte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kronor.

Stockholm den 24 april 1953.

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Pålsson, Sundelin, Bergh, Erik Gustaf Andersson, Birger Andersson, Bergman, Lodenius, Erik Svedberg och Eric Holmqvist; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Ståhl, Rubbestad, Wallentheim, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Staxäng, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Åkerström, fru Ericsson i Luleå, herrar Svensson i Alingsås, Löfroth och Blidfors.